

ORDA SIN MAKT: KREATIV SKRIVING OG FORTELJING SOM ELDREOMSORG

*FORUM Sykehjemsmedisins 6. landskonferanse
Stavanger 30. august 2008*

**Førstelektor Oddgeir Synnes
Betanien diakonale høgskole**

BAKGRUNN

- Prosjekt Eldrepedagogikk (PEP)
- Samarbeid mellom UiB og Hordaland fylkeskommune (seinare Betanien diakonale høgskole)
- 1999-2008:
 - 15 kurs i kreativ skriving og forteljing for eldre
 - over 120 deltakarar frå 59 til 98 år
 - ti kurs for heimebuande eldre
 - fire kurs ved sjukeheimar
 - eitt kurs for personar med byrjande demens

BAKGRUNN

- Kurs for nye lærekrefter
 - Hordaland, Rogaland, Nordland
 - Portugal, Sverige, Latvia og Spania
- 2006-2008: 6 kurs i kreativ skrijving og forteljing innan palliativ omsorg
- 2008: PhD-prosjekt ved Menighetsfakultetet:
"Forteljing som identitet: ein hermeneutisk analyse av forteljingane til alvorleg sjuke og døyande"

KVIFOR ELDREPEDAGOGIKK?

- Ingen "eigen pedagogikk" for eldre
- Livslang læring?
- Pedagogikk (og poesi) er på sitt beste eit menneskeleg frigjeringsprosjekt
- Edvard Befring: "Læring er eit vilkår for eit godt liv i alle livsfasar"
- Gösta Ågren: "Den som inte ändrar sig, blir en annan"
- Eldre må inkluderast i samfunnet sitt pedagogiske prosjekt
- Men! Mange eldre manglar tru

Kan ikkje vakna no
Ho sa eg kunde noko
Dette må varast
Ikkje verte borte
som dogg i sola
Det klare dagsljuset kan kjøla
den gode varmen ein kjende
Var det skryt?

KVIFOR ELDREPEDAGOGIKK?

- Georg Brandes:
"Man skal ha mot til å ha talent!"
- Albert Bandura: Trua på evnene påverkar dei same evnene
- Respekt: Å sjå på nytt

Du bor i vår bydel.
Du går i vår gate,
men ingen ser deg.
Du går der så stille
og steller med ditt.
Kåpen er grå
og ikke fra i år.
Du er en "grå mus".

Ja, er du det?
Kanskje har du fargerike minner
og lysegrønne håp inni deg?
Kanskje du er en billedbok
i gråslitt perm
som ingen gadd å åpne.

KVIFOR SKRIVING OG FORTELJING?

- "Skrivingen min fører meg nærmere den jeg en gang var" (deltaker ved Bergen Røde Kors Sykehjem)

ALDERDOMMEN SOM FARGE

For meg som er blind
er alderdommen svart
Jeg ser bare svart rundt meg
Men jeg har en annen side
Alle minnene som kommer
når jeg sitter i ro for meg selv
Hele romaner av alt jeg husker
Og gamle minner
jeg ikke visste at jeg hadde
Minnene er helt lyse
Lys og luft
Det har jeg stort behov for
Lys og luft

TEKSTANE

- Eit ønske om å kommunisere direkte
- Søk etter meining, berar av visdom
- Empatisk resonans
- Fortid, notid og framtid

ERFARINGAR FRÅ KURSA

- Gjennom tekstane, forteljingane og samtalane kring dei kjem ukjende sider fram både for ein sjølv og andre
- Kursa knyt nære band som held fram
- Kursa skapar auka sjølvtilitt og tru på eigne evner
- Tarjei Vesaas: "Ein blomstervang for din fot" (tekstane og orda blir verande)
- Kursa kan ha ein terapeutisk effekt

Gullfunn må eg nok kalle deg,
for du styrer tankane mine ein annan veg
enn der som tankelivet helst ville vera,
varsel om ein sjukdom som er tung å bera.

TEORETISK FUNDAMENT

- Mark Luborsky: "Eldre menneske har eit behov for å ordne livet sitt gjennom meningsfulle narrative kategoriar
- Paul Ricoeur: narrativ identitet
- Narrativ psykologi
- Narrativ pedagogikk
- Poesi og forteljing som erkjenningskategoriar (Paul Ricoeur, Jerome Bruner)

Your hands will tell the story plain and true
of all you are and know and feel and do
your hands the servants of the mind, are used
in countless tasks and cannot be excused
A nurse's hands, tho' unadorned by rings
are hands of beauty, trained for noble things.

KONTRAST

Skal vi danse fram varmen
og jage bort kulden?

Når slutten synes nær
slår nytt liv gjennom

"Lyset og skuggen
er sysken på jorda"

Tåke og klar himmel
avløser hverandre
som unge og gamle
i livets gang

Fine øyeblikk skifter
med triste stunder

Harme og sinne må
vike for sjelsro og
toleranse

Uten kontraster
blir bildet flatt

Over åpen fjord
kan vi bygge en bro

Skrivegruppa for demensramma

LITTERATUR:

- Synnes, O. (2005) Månen er der om dagen også, selv om den er blek: om språkleg kreativitet ved aldersdemens. *Demens – Tidsskrift om demenssykdommer*, nr. 3. Nasjonalt kompetansesenter for aldersdemens.
- Synnes, O. (2005) Med blikket gjennom livet: eit forsvar for auka kontakt mellom unge og eldre i eit narrativt perspektiv. I R. Ådlandsvik (red.): *Læring gjennom livsløpet*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Synnes, O. (2005) Livslang læring – også for eldre? *GERONIUS*, nr. 5. Nasjonalt formidlingscenter i geriatri.
- Synnes, O., Sætre, O. og Ådlandsvik, R. (2003) *Tonen og glaset: pedagogisk arbeid med eldre og verbal kreativitet*. Kristiansand, Høyskoleforlaget.
- Synnes, O. (2002) Kva er eldrepedagogikk, og kvifor treng vi det? *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, nr. 1.

